

Pınar Haşlakoğlu Söyleşisi (10 Şubat 1998)

Yaşam ve Sanat

Pınar Haşlakoğlu: Açıkcası ben bu konuşmayı pek kurgulamadım, daha çok spontan bir konuşma yapmayı düşündüm, karşılıklı konuşmayı daha uygun buldum. Ancak konuşmaya başlamadan, kısa bir süre önce kaybettiğimiz Özer Kabaş'ı anmak istiyorum. Benim de akademinin ilk yıllarında hocam olmuştu. İyi bir eğitimciydi ve farklı formasyonlardan geldiği için öğrencileri ile olan iletişimde ve verdiği eğitimde farklı bir yol izlemekteydi. Benim Özer Kabaş'tan en fazla öğrendiğim veya etkilendiğim renktir. Özer Kabaş'ın Yale Tasarım Okulu'nda okumuş olması, Josef Albers'in öğrencisi olmuş olması, oradan edindiği bilgiyi bizlere de aktarmasına sebep oldu. Orada yapılmış örnekleri bizlere de gösterdi. Bunlar ise eğitim aşamasında beni etkileyen şeylerdi.

Bunun dışında belki biraz kendimi tanıtmam gerekecek sizlere. Ben Güzel Sanatlar Akademisi'ne 1986 yılında girdim. Daha önce İstanbul Teknik Üniversitesi'nde iki sene matematik mühendisliğinde okudum, sonra Akademi'ye girdim ve oradan mezun oldum. Yüksek lisansımı orada yaptım, halen sanatta yeterliğimi orada yapmaktayım. Farklı hocalarla birlikte çalıştım, 12 senedir bu işle ilgiliyim.. Bazı karma sergilere katıldım, bu ilk kişisel sergim. Konuşmayı sorularla götürmek istiyorum.

Taner Akçira: Bize biraz da sanat anlayışınızı anlatırsanız biz de ona göre bilinçli soru sorarız.

PH: Bence, bilinçsiz soru sorun. Çoğu insanda şöyle bir şey var, resimle karşı karşıya kaldığımız zaman -karşınızda olan ne ise, tuval üzerine yağlıboya da olabilir veya enstalasyon olabilir- sanırım kendimizi rahat bırakmıyoruz. Yani önyargılarımızı, alışkanlıklarımızı bir kenara itmeyi bilmiyoruz. Onun için de bir çok şeyi çoğu zaman kaçırıyoruz. Oysaki bir işle karşı karşıya kaldığımız zaman onunla ilişki kurmayı ön bir bilgi olmadan da başarabiliriz. Bunu herkes yapabilir. Sanırım bunun için yapılması gereken bir takım alışkanlıkları bir yana bırakmak. Alışkanlıklar derken, en basitinden tuvalde veya karşınızdaki işte bugüne kadar görmeye alıştığınız nesnelere birini görmemek sizi rahatsız edebilir, tanımadığınız bir şey var veya bu işlerin biraz dışında olan insanların şöyle bir sorusu oluyor: Bu iş veya bu resim neyi anlatıyor? Resim bir şey anlatmaz, ressam da bir şey anlatmak durumunda değildir. Bir şey anlatacak olsak, daha doğrusu anlatacak bir hikâyemiz olsa bunun için yazıyı kullanmak bence daha anlamlı. Ben kendi adıma söyleyecek olursam, böyle bir kaygım olsa idi yazmayı tercih ederdim. Hatta bu konuyla ilgili Picasso'nun hoş bir anısı vardır: Picasso'ya "Bu resim neyi anlatıyor" diye sormuşlar. O da şöyle cevap vermiş: "Siz bir kuş öttüğü zaman onun ne anlattığını merak etmiyorsunuz da neden bir resimle karşı karşıya kaldığımızda resmin ne anlattığını sorguluyorsunuz?" Bu bir yana bazı insanlar kuş sesleri konusunda uzmanlaşmışlardır, hangi kuşun nasıl öttüğünü çok iyi bilirler, kuş sesleri arasındaki ince

farklılıkların da ayırdındadırlar. Burada bunu yapan insan kendisi ile o kuş sesi arasındaki dolaysız bir ilişkiyi kabullenmiştir. Kendisini kasmamaktadır. Oysa resimle karşı karşıya kaldığında üzerinde gereksiz bir gerginlik taşır. Burada aslında olan şey belki de bütün insanların yapısında olan, ama çoktan beri unuttukları bir şey, bütün insanları kapsayan bir şey, bir kaynak. Bir şekilde hepimiz bununla birlikte doğuyoruz. Mesele bu kaynağa yakınlık ve uzaklık meselesi, yani birtakım insanların bu işi yapıyor olması kaynakla olan mesafenin yakınlığı ile ilişkili. Dolayısıyla belki, bizde var olan bir şeyi tekrar hatırlamak gerekiyor.

Taner Akçira: Siz duygularınızla mı sanat yapıyorsunuz?

PH: Bence duygularla veya düşüncelerle sanat yapmak diye ayırmamak lazım. Mesela ben bir şeyler hissedince veya düşününce onu tuvale aktarayım demiyorum. Yaşamda hiç bir şey böyle değildir. Sanat veya resim yapmak da yaşamdaki diğer şeylerden çok farklı değil, bağımsız olarak var olan ayrı bir alan değil - ben böyle düşünüyorum. Hepsi iç içe, hayatta nasıl bir şeyle karşılaştığımız zaman duygu ve düşünce çok ayrılmazsa, burada da farklı değil. Duygu ve düşünce birbiriyle hem iç içe girmiş, hem de girmemiş. Kimi zaman evet öyle, ama kimi zaman da hayır öyle değil. Hiçbir zaman bunu kendim için belirlemek niyetinde de olmadım ve belirlenemeyeceğini de düşünüyorum. Bu içsel bir durum, ancak salt duygularla da olmuyor, hani ”iyi duygularla sanat yapılmaz” diye bir söz vardır. Duygu işi değil, bu bir “yol” a girmek ve bu “yol” içinde, bir yolu seçtiğini bilerek yaşamak ve bu “yol” un içinde yürürken her zaman, ama her zaman hayret duygusunu yitirmeden yeni bir şeyle karşılaşmak ve onu kucaklamak. Ama bu tür bir “yol” sadece sanatçıya mahsus değildir, bir marangoz için de bu olabilir. Burada önemli olan “karar” vermek... Bir şeye “karar” vermek. Sanırım çoğumuz hayatımızda bir şeye “karar” vermiyoruz. Hep erteliyoruz veya “karar” verdiğimiz bilincine varmıyoruz, bir türlü “karar” vermediğimiz için de o kararın sorumluluğunu hiç bir zaman yüklenmiyoruz. Dolayısıyla bu bir “karar” verme meselesidir diye düşünüyorum; bir yol üzerinde yürüme kararı ve o yolun bütün sorumluluğunu, o ne getirirse getirsin (önünüze ne getireceğini bilemezsiniz) bunun sorumluluğunu baştan kabul etmektir. Bu hepimizin yapabileceği bir şeydir. Sanatla ilgisi olmayan insanların da yaşayabileceği bir şey diye düşünüyorum. Fakat bu çok az insanın yaptığı bir şey, mesela her sanatçı böyle değildir veya her insanın başarabileceği bir şey değildir. Başarılması için çaba gösterilmesi gereken bir şey. Yaşam bir can sıkıntısına dönüşebilir. Bazı şeyler sürekli tekrar eder, bir mekanizma sürekli önünüze tekrar tekrar gelir. Ondan sonra da 70-80 yaşına gelirsiniz 12 yaşında giydiğiniz çizgili pijamaları dün gibi hatırlayıp, bütün bir ömrü geride bırakırsınız... Ama ne yaşayarak? Hiç bir şey... Bu pişmanlık ya da insanın bu iç çekişi galiba iyi bir şey değil.

Arzu Başaran: Biraz resmindeki formdan bahsedebilir misin bize ? Çünkü bir imge var orada, bir imge görüyoruz, aynı formun çoğalması ve yan yana gelmesi. Ama bence

hepsi birbirine benzer gibi gözüke de, hepsi ayrı bir şey söylüyor. Hatta ölçüleri de neredeyse aynı, renkleri bile.

PH: Aslında Arzu'nun söylediği hoş bir şey. Arzu bir şeyi görebildi, belki ressam olduğu için gördü. Mesela ressam olmayanlar veya bu işe daha uzak olanlardan bir kaç "hep aynı şeyi yapmışsın" dediler.

Arzu Başaran: Ayrıca bence sanat ve yaşamın, yalnızca güzel sanatlar değil, tutkulu bir tarafı var. Kiminde bu biraz daha az, kiminde biraz daha çok, ama ben biraz düşünmeyi ve yaratıcılığı o tutkudan geçiriyorum.

PH: Aslında bu işlerin çok dışında olan insanların suçu da yok, fakat şu da var; "hepsi aynı" derken insanlar oturup da düşünmüyor... Diyelim ki insanların dışında bir varlık biçimi var ve dünyaya gelip insanlara bakıyor, ilk düşünceleri tüm insanların aynı olduğu şeklinde olacaktır, hepsinin elleri ve ayakları var, burunları var... İnsanlar birbirinden ne kadar farklı ise, bu resimler de birbirinden o kadar farklı, yani tüm çekik gözlü insanlar Japon değil. Tekrar forma geçecek olursak, formun kendisi ile olan ilişkim çok önce başladı, Akademi'de öğrenci iken bu form bir kaç form ile birlikte var olmaya başlamıştı. İlişki o zamanlarda başlamıştı, fakat o zaman çok başat değildi ve o zamanlar formun kendisi ile ilgiliydim,yani ortada bir form vardı, bir sarmal. Bu logaritmik sarmal olarak adlandırılan bir cins sarmal. O zamanlar belki de bende var olan geometri sevgisinden dolayı bu formun matematiksel hesaplarını yapardım, doğadaki karşılıklarını öğrenmek, akciğerlerdeki bronşlarımızın ve yaprakların dizilim biçimleri, galaksi yapılanmaları, salyangoz, bunlar bana çok heyecan veriyordu

Zeynep Rona: Cenine benzetenler oldu.

PH: Evet, cenin dediler. Formun kendisi beni etkiledi, belki evrensel oluşuyla. Her şeyi içine alan, doğurgan bir formdu. Çok sevdiğim ressamlardan biri olan Paul Klee'nin bir sözü vardır sarmalla ilgili, "Sarmal eğrideki devinim ya merkezkaç bir uzaklaşma ile -ki gittikçe artan bir özgürlük devinimidir- ya da bir merkeze artan bir baş eğmeyle -ki bu, her nesneyi yiyip bitiren bir merkezdir- sonuçlanır. Orada söz konusu olan yaşam ya da ölüm sorunudur ve karar küçük okun gittiği yöne bağlıdır". O dönemlerde bu formun matematiksel açımları benim için önemliydi ve bu biçimi çok sevdim. Ama yine de başka biçimlerle birlikteydi ve bu çok gizliydi hatta.

Zeynep Rona: Mesela başka hangi biçimlerle birlikteydi?

PH: O zamanlar mimari yapılar ve kapılarla ilgiliydim. Hatta çok belirli bir kapı üzerinde çalışmış idim. O kapıdan indirgeme yaparak bir form çıkarmıştım. Bundan başka hilye formunu kullanıyordum. Bu formlar superpoze bir kullanımla bir aradaydılar o zamanlar.

Zamanla bu biçim [sarmal] başat olmaya başladı. Bu başatlığı ve başat olma sürecini bir örnekle anlatmaya çalışayım: Bir kuru fasulye tanesini düşünelim. Bu kuru fasulyeyi bu hali ile canlılık taşıyan bir şey gibi görmeyiz. Hatta bir de şehir çocuğuyusak onu plastik nesnelere eşdeğer bile tutabiliriz. Ama ne zamanki onu ıslak bir pamuğun içine koyarız, aradan geçen zamanla birlikte onun bir canı içinde barındırdığını anlarız. Bende bu biçimin geçirdiği süreç bu fasulye örneğindeki canlanma gibi oldu. O zamanlar bu biçim tıpkı fasulye tanesi örneğinde olduğu gibi benim için biçim yönüyle ön planda idi, bu sarmal benim için bir formdu. Daha sonra o filizlenip yaşayan bir şey haline dönüşmeye başladı. Özellikle de son çalışmalarımda yaşayan organizmaya dönüşürken bir yandan da benden ayrılarak kendi başına var olan, yaşayan bir varlık gibi olmaya başladı ve daha önceden hissetmediğim şeyleri hissetmeye başladım. Mesela yapım aşamasında altlık atarken sanki gelecek olanlara bir zemin hazırlıyormuşçasına bir duygulanım içerisine giriyordum, ki bu tür durumlar eskiden yoktu. İlk defa atölyemde sergi öncesi resimlerimi görmeye geldiklerinde heyecanlandım, daha önce bu tür bir heyecan olmazdı. Bir akşam bir kaç arkadaşım ile birlikte atölyeye gittim, heyecanlandığımı hissettim, çok hoş bir şeydi ve benden bağımsız bir hale gelmişlerdi, canlanmışlardı....Hatta ikizlendiler. Bundan sonra ne yaparım bilmiyorum.

Arzu Başaran: Demek ki epey bir zamandır bu sarmalın üzerindesin, öğrenciliğinden beri.

PH: Evet, öğrenciliğimde de bu biçim vardı. Dün akşam düşünürken böyle bir soruyla karşılaşacağımı tahmin ettim. Sergide de sorulmuştu.

Taner Akçira: Ben bu formları ilk gördüğümde ismini şu anda hatırlayamıyorum, bir çiçek vardı, ona benzettim, hatta bu çiçek bende sevgiyi çağırıyor. Ayrıca kullandığınız renklerin çok sıcak sarı ve çok sıcak kırmızı olması, beni yalnızlık ve güvensizlik hissine götürüyor. Sevgi arayışı ve sıcaklık yalnızlıktan kurtulma biçimlerinin dışa vurma şekli.

PH: Bence o sizin resimle olan özel ilişkiniz, buna da ben müdahale edemem. Resimle karşı karşıya kaldığınız zaman bunu yapan ressamın ne hissederek ya da ne düşünerek yaptığını düşünmek pek doğru değil gibi. Yorumların kendisi sizin duygularınızı yansıtıyor ve resim bir çeşit aynaya dönüşüyor.

Taner Akçira: Acaba siz ne düşündünüz? Biz sanat tarihçisi olarak şöyle bakıyoruz, sanatçının ne düşünüp kurguladığı...

PH: Sanırım sanat tarihçisi olarak bakmadan önce naif bir bakışla bakmaya yönelmek daha doğru olacak. Bir işle karşı karşıyasınız ve diyelim ki bu dilini bilmediğiniz bir iş-sonuçta bunlarında bir dili var. Nasıl bir Japon'la karşılaştığınızda onun dilini bilmediğinizden ötürü

onunla ilişki kurmak başlangıçta zor olursa burada da benzer bir durum söz konusu. Nasıl bir Japon'un dilinin arkasında bir gelenek ve kültür varsa, bunların da arkasında bir gelenek var. Eğer o Japon'la anlaşmak istiyorsanız -istemek önemli- onunla nasıl ilişki kurmak için bütün herşeyinizi harekete geçirirseniz, burada da benzer bir şeyi yapmak işleri kolaylaştıracaktır. Sanırım resimle karşılaştığımız zaman, o başlangıç aşamasına dönmek lazım, sezgileri harekete geçirmek gerekmektedir. Bu tür bir yaklaşımı ben de resme bakarken yapıyorum, ancak kimi zaman bu olmuyor. Çok fazla tanıdığınız, bildiğiniz bir resimle karşılaştığınız zaman ona yeni bir gözle, yeni bir başlangıçla bakmanız mümkün olmuyor. Kendimizi resimle yalnız ve baş başa bir ilişkiye sokmalıyız. Belki önce biçime ve renge bakmalıyız, hangi renkler ve rengin hangi tonları var, bunların sizinle olan iletişimi nedir? Baktığınız resim bir merkezden açılan bir resim mi, yoksa simultane bir kompozisyona mı sahip? Yani bir merkezden açılmayan eş değerli biçim, renk ve tonlardan mı oluşmuş? Bu resme bakarken gözünüz resmin bir yerinden başlayıp diğer bir yerinden dışarı mı çıkıyor,yani görünmeyen bir ok, bir doğrultu var mı? Yoksa rasgele bazı noktalar arasında geziniyor musunuz? Yani resmi yapan ressam bir bakış doğrultusu belirlemiş mi, yoksa tamamen özgür mü bırakmış? Örneğin Jackson Pollock'un resmi ile karşı karşıya kaldığınızda bir okla ya da izlenecek bir yolla karşılaşmazsınız. Simultane bir izlekle karşı karşıyasınızdır. Başka bir ressamın resminde de bir merkez olabilir ve siz o merkezden açılan resimde bir okla yönlendirilebilirsiniz, figürlerin bakış doğrultusu dahi bir oktur ve bu izlek geometrik olarak da ifade edilebilir. İşte bu tür şeyleri resmin karşısında yapa yapa bir müddet sonra sizde ister istemez bir yöntem oluşacaktır. Yani resimle karşı karşıya kaldığınızda artık eskisi gibi birtakım önyargılar çok belirleyici olmayacaktır. Bunların yanı sıra, resim okuma her ressamın bile yapabildiği bir şey değildir,bir resmi okumak ayrı bir çabayı ve bilgiyi gerektirir. Mesela bende bu sonradan gelişti, ilk resim yapmaya başladığım zamanlarda bu yoktu.

Arzu Başaran: Düşünerek gitmek lazım.

PH: Evet, çaba sarfetmek lazım.

Arzu Başaran: İzleyicinin söylediği daha çok psikolojiyi ilgilendiren, sadece hislere dönük şeyler.

Taner Akçıra: Plastik değerlendirme açısından değil. O ayrı bir şey. Plastik değerlendirme bambaşka bir şey, ben sadece duygunun bir esere yüklemi açısından....

Zeynep Rona: İzlenim açısından, edindiği atmosfer açısından...

Taner Akçıra: Evet, o açıdan, plastik değerlendirme bambaşka bir şey, yani kompozisyonu nasıl yaptığımız değil.

PH: Sizin bu resim hakkında söyledikleriniz, sizin duygularınızı bana tanıttı, oysa ben bu tür bir duyguyla yapmadım veya bu tür bir duyguya sahip değilim. Ama yalnızlık dediğiniz şey zaten bütün insanların yaşadığı bir şey. Yalnızlık bazı insanlara mahsus değildir, hepimiz yalnızız. Yalnız doğduk, yalnız öleceğiz. Sanırım yalnızlığın farkına en çok cenazelerde varıyoruz. Çoğu zaman yalnız olmadığımızı düşünüyor veya sanıyoruz. Ama sonuçta yapayalnızız.

Taner Akçira: **Bunu fark edenler var, bir de kendini öyle hissetmeyenler var.**

PH: Yalnızlığı tanımlamak lazım.

Taner Akçira: **Mesela siz yalnız değilsinizdir.**

PH: Bu noktada ben bir örnek vereceğim; Varoluşçu psikologlardan Engin Geçtan'ın kitabındaki bir durumu anlatmak istiyorum, sanırım *İnsan Olmak* adlı kitabında idi. Orada Geçtan başından geçen bir şeyi anlatıyordu. Ankara'da bir kokteyle davet edilmiş. Kokteyle gittiğinde orası oldukça kalabalık ve herkes tanıdık. Bilirsiniz bu tür kokteyller genelde bir kaynaşma, yakınlaşma varmış gibi görünür, ancak böyle bir şey yoktur. Geçtan oradaki kaçma isteğini, bulantısını anlatıyordu. Evet, hiç birimiz yalnız değiliz, yani etrafımızda hep birileri var. Ancak bu yalnız olmadığımız anlamına gelmiyor. Zannederiz ki etrafında insan olmayan kişi yalnız. Kalabalıkların içindeki insanlar hiç mi yalnız değil?

Zeynep Rona: **Ortak bir şeyi paylaştığın anda o yalnızlık gidiyor. Ama onun ötesinde bir an için düşünmeye başlarsan, fiziksel olarak da yalnız olduğun zaman, çok kalabalık içinde de yalnız olduğun zaman, özellikle de bir şey paylaşmıyorsan olabilir.**

Arzu Başaran: **Ashında bence tercih meselesi. Bunu tercih edenler var, etmeyenler var.**

PH: Evet, bu sizin için ne kadar önemli. Ben yalnızlık üzerine düşünüyorum, ancak bu yaşamımda ve sanatımda belirleyici bir unsur değil.

Taner Akçira: **Ressamın “illa bir şey anlatması gerekmiyor” dediniz. “Sadece kafamda yapmak istediğimi yapıyorum” dediniz.**

PH: Hayır, “hikâye” dedim, yani “resim bir hikâyenin anlatımı değil” dedim. Ama resim bittikten sonra, yani o resim ressamdan koptuktan sonra, siz bir izleyici olarak eğer istiyorsanız bu resmin üzerine destan da yazabilirsiniz. Resmin üzerine düşünüp bir takım fikirler üretebilirsiniz. Fakat bir resme başlarken insanın kafasında bu resimde şunu anlatayım şeklinde bir şey olmuyor.

Arzu Başaran: Ya da bugün canım şunu yapmak istiyor.

PH: Evet, bugün çok mavi bir günümdeyim, mavi boyayım da biraz rahatlayayım gibi olmuyor. Ayrıca bu bir rahatlama da değil. Bu işin dışında olan insanlar resim yapmanın bir çeşit rahatlama yolu olduğunu sanırlar, oysa bu büyük bir yanılgıdır. Hatta rahatsızlık dahi verebilir. Bedensel aktiviteler insanın sıkıntılarını atmasına sebep olabilir. Oysa resim yaparken insan kafasındaki iç diyalogu durdurmuyor. Resim yapma bedenle, kolla ve elle yapılan bir edimden ibaret değildir. Bir rahatlamanın varlığı söz konusu olabilir, ancak bittikten sonra. Fakat resmi rahatlama için yapmıyorsun.

Arzu Başaran: Evet, öyle olsaydı o insanların hepsi tedavi olup sokağa çıkıp yürürlerdi. Ama belki psikiyatrilerle bir iz oluyordur.

Ayhan Keçecioglu: Sözcükle ifade edemedikleri için, o bir çeşit anlatım yolu oluyor belki.

Arzu Başaran: Çocuklarda olduğu gibi.

PH: Evet, o resimlere bakılarak çocukların ruhsal ve zihinsel durumları analiz edilebilir.

Arzu Başaran: Çünkü, sanat sonuçta en eski dil, konuşmadan daha önce de var olan en eski dil. O yüzden, ben de sanatın bir iletişim aracı, ama rahatlama aracı olmadığını düşünüyorum.

Ayhan Keçecioglu: Şimdi yine meslekten olanlar ile meslekten olmayanlar konusuna geldik. Mesela ben buraya arkadaşım ile geldim, turizmci ve Londra’da yaşıyor. Belki yaşadığı yer sanatçı dolu, ama turizmci. Şöyle bir baktı; “hepsi birbirine benziyor, çok küçük farklılıklar var, ben göremiyorum, sen görüyor musun?” dedi. Ben de zaten “görmen gerekmiyor” dedim.

PH: Şimdi bu “hepsi birbirine benziyor”u düşünmek lazım. Niye hepsi birbirine benziyor?

Ayhan Keçecioglu: Arkadaşımda bir de işlemci kafası var. “Hepsi birbirine benziyor ama, herhalde hepsi birbirine benzesin diye yapmamıştır. Belki küçük farklılıklar vardır” dedi.

Arzu Başaran: Ama bu yine izleyicinin resme geleneksel anlamda bakışını gösteriyor. Çünkü her birinde başka bir şey görmek istiyor. O zaman, izleyici için bir anlamı veya hareketi var.

Ayhan Keçecioğlu: O klasik yaklaşım zaten. Ben de onu söylüyorum. 1910'a kadar olan resimlerin de hepsi birbirinden farklı.

PH: O da ilginç aslında, izleyici figüratif bir şeyler bulunca rahatlıyor. Birinde tanıdık imajlar görüyor, diğerinde ise bu dünyadan olan bir şey görmüyor ve içinde ev, ağaç, insan olan resmi anladığını, öbür resmi ise anlamadığını düşünüyor. Mesela çok bilinen bir örnek, Mona Lisa ... kim anlıyor ve ne anlıyor?

Arzu Başaran: Sadece bir kadın olduğunu biliyorlar.

Ayhan Keçecioğlu: Basite indirgenmiş olarak bir kadın.

Zeynep Rona: İş orada zaten bitiyor, başka bir soruşturma da başlamıyor.

Ayhan Keçecioğlu: Bilgisayar mantığı işte, bakıyorsunuz ve bir isim koyuyorsunuz.

PH: İşte bence bu, insanların yitirdiği bir şey. Belki çok eski zamanlardaki insanlar böyle değillerdi. Teknoloji, gelişme... şu anda çok şey bildiğimizi ve çoğu şeye hakim olduğumuzu zannediyoruz, ancak çoğu şeyi yitirdik.

Ayhan Keçecioğlu: Basite indirgedik. Şimdi kırk saat düşünmektense, onu aramaktansa, ona isim koyup bitiriyoruz.

PH: Evet, onu paketleyip rafa kaldırıyoruz ve böylece de rahatlıyoruz. Bir şeyi tanımladığımız anda rahatlıyoruz. "Evet, bu resim Leonardo'nun Mona Lisa'sı" diyoruz. Ancak ortada Mona Lisa falan yok.

Arzu Başaran: Benim de anlamadığım; niye insanlar bir şeyi tanımlamak istiyor. Ben de onu anlamıyorum.

Ayhan Keçecioğlu: O fabrikadaki bant mantığı, ben de onu söylüyorum. Bantın üzerinde herkesin alması gereken bir şey var, insanlar onu alıyor ve kutunun içine yerleştiriyor. Tanımlanmayan gidiyor ve banttandır düşüyor. Şu anda kullandığımız her şey o bantın üzerinde. Charlie Chaplin'de de o var, adam sadece vidayı sıkmakla meşgul, çünkü bir sonraki başka bir şey yapacak, onu kaçırdığı zaman öbürü işini yapamaz. Aynı mantık. Banta bakıyorsunuz, size bardak lazım, sadece bardak alıyorsunuz, başka bir şey almıyorsunuz, masayı başka biri alacak. Bu 2000'lerin mantığı.

Arzu Başaran: Uzay yolu dizilerinde hep olan bir şey vardır; uzay gemisinde giderken birden bir şey görürler ve “tanımlanamayan bir nesne var” diye bir cümle geçer. Bu tanımlanamayan nesne onları bir çok hikâye ve maceraya götürür.

PH: Evet, güzel bir şey söyledin, maceraya götürür. Artık o macerayı reddetmiş durumdayız. Tanımlara yapışıp, o maceradan uzak olmak iyi bir şey değil.

Arzu Başaran: Belirsizlik riskli geliyor.

PH: Şu içinde bulunduğumuz zamanlarda insanlar elleriyle ve bedenleriyle bir şey ortaya çıkarmayı unutmuş durumdadır. Bir kutuyu ya da saksıyı boyamak dahi bir “yapma”dır. Bu dünya üzerinde bedeni kullanarak bir şeyi var ediyor olmak bambaşka bir durum. Artık her şeyi bilgisayarlarla yapıyoruz. Her şeyi hazır alıyoruz. Bu da bizi aslında özümüzde var olandan gitgide uzaklaştırıyor. Ruhu kaybediyoruz.

Ayhan Keçeciöğlü: El yeteneğini de kaybediyoruz.

PH: Başka bir görme biçimi oluşuyor. Görme biçimi de sürekli değişiyor.

Halil Altındere: Bu formu besleyen yaşamsal ve kavramsal ileti nedir?

PH: Bunu daha önce anlatmaya çalıştım aslında, yani formla olan ilişkimi, geçmişten bugüne olan gelişimini anlatarak açıklamaya çalıştım. Aslında çok da fazla tanım yapmaktan yana değilim. Ancak, eskiden bu tür tanımlar beni etkilerdi. Fakat daha sonra bu biçim, form olmaktan çıkıp, yani resmin temel elemanı olan formdan çıkıp, sanki canlanmaya başlar gibi oldu ve kendi başına var olan, yaşayan bir şeye dönüşmeye başladı. Dolayısıyla şimdi formu analiz ederek çok da önünü tıkamak istemiyorum.

Halil Altındere: Formdan yola çıkarak ona yüklediğiniz yaşamsal ve sanatsal iletiler nedir ?

PH: Anlam mı yüklememi istiyorsunuz?

Halil Altındere: Nasıl geliştiğinden bahsettiniz, onun altında yatan şey nedir?

PH: Onun altında yatanlar bence geçmişin anlatımının altındakilerdir. Bundan sonrası içinse bir programım yok. Bir program dahilinde çalışmıyorum. Tıpkı çevremle kurduğum ilişki gibi; önümde bir programım yok. Bir yolum var, ancak bu yolda bir program ile yürümüyorum. Bu resimler artık kendi bağımsızlıklarına kavuştular gibi, sanki benden

bağımsızlaştılar. Aslında sergiler de ilginçtir, durup ne yaptığınıza bir bakarsınız, daha net görürsünüz.

Halil Altındere: Ben gösteren ile gösterileni sormak istedim.

PH: Ancak ben göstermedim.

Halil Altındere: Yaşam-sanat ilişkisini anlıyorum, onun yaşamsal kaynakları nedir?

PH: Belki soruna tam bir cevap olmayacak, ama ruh ya da atmosfer benim için önemli. Mesela Mark Rothko'nun resimleriyle karşı karşıya kaldığınızda kendinizi sizi saran bir atmosferin içinde bulursunuz. Sisler arasında... odaya yayılan, odada dolaşan bir atmosfer vardır. Bu duyguyu bazı ressamalarda bulursunuz. Aslında bunun sebebi biraz da teknikten kaynaklanır. Bu yoğun atmosferin kökeninde teknik olarak saydam yüzeylerin üst üsteliği vardır. Bu saydam katmanlar arasında kırılan ışığın resmin tabakalarını geçerek tuvale değip tekrar geri dönüşü bize bu derinlik duygusunu veren unsurlardan biridir. Bu, benim için de önemli. Duygu ve atmosfer benim için önemli, ancak duygunun kendisini oturup didiklemiyorum.

Taner Akçira: Kendinizi görmekten kaçıyor olabilir misiniz? Siz ışığı yansıtıyorsunuz. Bir şeyi oraya yansıtmaktan hoşnutsunuz, ama onu çözümlenmekten kaçınıyorsunuz.

Zeynep Rona: Kaçınmıyor, gerek duymuyor buna.

Arzu Başaran: Sanat çözüm getirmez, soru sorar. Çözüm izleyici ile birlikte gelecek.

Taner Akçira: Soruyu sormuyor.

PH: Düşündüğünüz anlamda bir soru soracak olsaydım, bunu tuvalin üzerine yazardım ve bu kadar da zahmete girmezdim.

Taner Akçira: İçimden gelerek yaptım, beğendim... diyorsunuz.

PH: Öyle şeyler demiyorum.

Zeynep Rona: Sen onu kalıba sokmak istiyorsun, o ise hiç bir kalıba girmek istemiyor.

PH: Kalıp yok, bir kalıba sokmaya çalışma. Belki kendini sokmuşsun, ancak beni de sokmaya çalışma.

Taner Akçira: İnsanlar yaşadıkları dünyayı anlama çabasındalar, anladıkları zaman iç dünyaları rahat ediyor. İlk çağlarda insanlar bizim şimdi saçma bulduğumuz şeylere inanıyorlardı. Neden? Çünkü din adamı çıkıp “onun sebebi budur”, “şunun sebebi budur” diyordu. Adam anlatıyordu, insanlar da kabul ediyorlardı. Çünkü anlamış oluyorlardı.

PH: Bence orada olan anlamak değil, inanmak. Bunlar farklı şeyler.

Taner Akçira: O anda kendine göre yorumluyor, kafasında bir yere oturtuyor.

PH: Bence ortada yorum yok. İnanç var. İnançta ise kayıtsız şartsız inanma vardır.

Taner Akçira: Bu yanlış bence. Bir şeye kayıtsız şartsız inanmak, inanç değildir.

PH: İnanç nedir peki? İnanç düşünce ile açıklanabilir şeylere inanmaktan ibaret değildir. Siz tanrıyı nasıl açıklayabilirsiniz, nasıl ispatlayabilirsiniz? Buna inanırsınız sadece.

Taner Akçira: Sizin bahsettiğiniz tapınma oluyor. Kayıtsız şartsız bir şeye bağlanmak inanç değildir.

PH: İnanç, düşünceden ayrı bir şeydir. Bir şeyi analiz edip, enine boyuna tartıp çözümleyip inanmak ise başka bir şeydir

Taner Akçira: Benim anlatmak istediğim, insanlar bilime merak duymamışlar. Çünkü bu onları istedikleri anlamaya ulaştırmıyor. Bir şeyleri açıklıyor belki, ama her şeyi açıklamıyor. Bu yüzden, ne yapmışlar, bilime yabancı kalmışlar. Bilimi kabul etmemişler. O yüzden insanlar, gelip resminize baktıkları zaman doğal olarak anlayabilecekleri bir şey, manzaraya baktıkları zaman görebilecekleri bir şey arıyorlar. Bu olmayınca sizin dediğiniz oluyor. Ona yönelik bir eğilim var insanlarda. Bir de ülkemizde olmayan bir şey var, Batı'daki sanat tarihine baktığımızda geçen yüzyılın sonuna kadar geleneksel resim anlayışı var, ama ondan sonra Empresyonizm ve diğer akımlarla soyuta doğru bir gidiş var. Batılı insanın sanatla teması bizden çok önce olmuş. Bizde de Batı'daki durumlar takip edilmiş, ama Türk toplumu. o geçişi yaşamamış, Batı toplumu bu gelişimi yaşamış, yavaş yavaş olmuş. O yüzden Batı insanı soyut resmin karşısında durduğu zaman anlıyor.

PH: Ne anlıyor?

Taner Akçira: Onu ben bilemem.

PH: Belki aşinalık.

Taner Akçira: Garipsemiyor diyelim. Bizim toplumun insanına bu süreç yaşatılmamış. Bu süreç yaşanmadığından insan dışlanma duygusuyla sergiye geliyor. Doğal olarak da bu yabancılığı çekecektir. Ortada böyle bir sorun var.

Zeynep.Rona: Ama bunu kimse yaşatmaz. Bu insanların kendi kendine, düşünce sistemleriyle ulaştıkları bir noktadır. Kimse size bunu yaşatma durumunda değil. Bir ortam olacak, bunu size hap gibi verecek ve böylece bu toplum da soyut sanatı öğrenecek diye bir şey yok. Hepimiz insan olarak düşünmeye, bütün duyurgalarımızı açık tutup algılamaya mecburuz. Ne kadar açıksak, bu süreç o kadar hızlı bir şekilde ilerler. Burada Batı ile Doğu arasındaki farklılık sanırım şuradan ortaya çıkıyor: Batıda her zaman bir açıklık, bilimi irdeleme, soru sorma var. Belki klişe bir şey ve benim konumun dışında, ancak hep söylenen İslam'ın özellikle figürü engellediği. Doğu dinleri bazı şeylerin önünü kesmiştir. Belki, bundan kaynaklanıyor, belki toprak, hava, sudan kaynaklanıyor, bilemiyorum. Ama Batılılar'ın soru sorma, irdeleme, bakma, duyurgalarını açma, alma, kabul etme, kalıplara, ön yargılara sığdırmama gibi bir yetenekleri veya alışkanlıkları var. Bir yaşama biçimleri var. Senin söylediğini ben anlıyorum. Onların resim gelenekleri çok eskiye dayanıyor, Türkiye'de ise 18. yüzyıl sonu. Ancak teknoloji öyle bir hız kazandı ki ara kapandı artık. Artık "biz bunu görmedik, az gördük" diye bir şey yok. Dolayısıyla "biz bunu anlamayız" diye bir şey de yok. Doğu'da da, Batı'da da teknolojiden ötürü insanlar eşitlendi artık. Dolayısıyla kişi olarak belki bizlerin yapısında bu yok, ama biz hızlı bir şekilde bunu yapımızın bir parçası yapmak zorundayız. Bize kimse bir şey yapmayacak. Biz kendi kendimiz yapacağız bunu. İzleyici kitlesi olarak bakmayı öğreneceğiz, baktığımızı görmeyi öğreneceğiz, algılamayı, soru sormayı, yorumlamayı öğreneceğiz. Bir gün belki bu resmi farklı algılayıp, yorumlayacaksınız, aradan bir sene geçtikten sonra başka türlü ipuçları alacaksınız o resimden, tamamen sizin kendi kişisel gelişimine bağlı. Kişisel olarak kendin belli bir gelişim ve açıklık kaydetmediğin sürece, belki o resme her baktığında aynı şeyi göreceksin.

PH: Türkiye'de kişisel çaba sarfetmeyi biraz daha ciddiye almak lazım. Yayınları çok ciddi takip etmek lazım. Biz burada o kültürün çok içinde büyümediğimizden dolayı, o açığı kapatmak için çaba göstermeliyiz. Çok küçükken bunları yaşayamıyoruz, müzelere gidemiyoruz.

Arzu Başaran: Şimdi yeni yeni bir sürü galeri açılmaya başladı. Şimdiki kuşak biraz daha şanslı. Bir sürü yayın var, fuarlar var.

Taner Akçira: Biz sanat tarihi eğitimi aldık. Buradaki herkes öyle. Eğitim aldığım için zorunlu olduğumu biliyorum. Bu şekilde kendimizi geliştirmemiz gerektiğini biliyorum, ama dışarıdan sergiyi merak edip gelen kişi bunu bilmiyor.

PH: Bilmiyor, ancak bu işlerle hiç bir ilgisi olmayan birisi bile biraz konuşunca -konuşmak derken yürümesine yardım etmek- önünde bir dünya açılıyor. Tabii ki herkes birilerine rehberlik yapamaz, ancak ben kendi adıma bunu çevremde yapmaya çalışıyorum, kendi öğrencilerime bunu vermeye çalışıyorum. Hiç ilgisinin olmadığını düşündüğünüz insanların şaşırtıcı ve hoş yaklaşımları oluyor.

Taner Akçira: Onu anlatmaya çalışıyorum. “Bunu bakan insanların kendisi düşünüp anlamak zorunda” dersiniz, gelen izleyici ile yetinmek zorunda kalabilirsiniz.

Ayhan Keçeciöglü: Bu resimlerin hepsi bir döneme mi ait?

PH: Evet ve hepsi yeni. İki tane 1995 yılına ait var, diğerleri 1997, hatta 1998 yılından.

Ayhan Keçeciöglü: Bir şey dikkatimi çekti, genelde hepsinde formlar tuvalin içinde tamamlanıyor, ama bir resimde dışarı çıkıyor gibi geldi bana. Hepsi içe dönük ve içeride tamamlanıyor, bir tek o resimde formlar dışa dönük.

PH: Evet, bir tek o resimde formlar sırt sırta. Kimbilir... belki vedalaşıp gidiyorlardır. Bu dönemin en son resmi o.

Bir dinleyici: Hep bu renkle mi çalışacaksınız? Renk ile ilişkiniz nedir? Yani Oğuz Haşlakoğlu'nun yazısında anlatılmak istenen tam olarak nedir?

PH: Hep bu renkleri mi kullanırım... bunu bilmiyorum. O yazıda söylenmek istenense sanırım şu: Bir bilgi olarak renk bilgisi bize eğitim gördüğümüz zaman verildi. Çeşitli renk teorileri vardır. Hangi rengi hangi renkle kullanırsanız ne tür bir sonuç elde edersiniz... Bunu öğreniyorsunuz. Hangi renk öne gelir, hangisi arkaya gider, rengin tonları arasındaki ilişki nedir? Orada söylenmek istenense sanırım ressamın sahip olduğu renk duygusunun kendisi. Yani sizin hangi rengi süreceğinize karar verdiren şey bilgiden öte bir şeydir. Çoğu ressam bu bilgiyle üretir. Bir de renkçi ve renk duygusu gelişmiş ressamlar vardır ve bu o ressamı diğerlerinden farklı kılar, örneğin Matisse gibi. Her ressamda bu renk duygusu yoktur. Hatta genellikle renktense biçim başatlığı vardır ve rengin tonlarıyla resim yaparlar. Bu duygu, yani renk duygusu kendiliğinden vardır, sonradan olma değildir. İşte bu tür resamlarda bir rengin diğeriyle yan yana gelme sebebi salt bilgi değildir. Sanırım anlatılmak istenen buydu.

Bir dinleyici: Doğaçlama, tasarlanmamış...

PH: Tam doğaçlama da değil aslında. Bir de renk duygusu var derken, bu bilginin kullanılmadığı anlamına gelmiyor. Ben resim yaparken renk bilgimi kullanıyorum. Ancak, salt bilgi değil. Öğretilmeyen taraf bu. Belki bu tür bir eğilimim olduğu içindir ki renk ile bu türden bir ilişkiye girmiş ressamların resmine bakarken bu özelliği hemen ayırt edebiliyorum.

Bir dinleyici: Şöyle bir şey olabilir mi? Mesela Picasso'nun renk dönemleri vardır. Sizin de böyle bir döneminiz olabilir mi?

PH: Sanırım şu anda buna bir cevap vermem zor, çünkü çok içindeyim. Ancak beş sene sonra bu olduktan sonra buna cevap verebilirim. Bir program çerçevesinde davranmıyorum. Dolayısıyla şu anda kırmızı dönemimdeyim daha sonra da mavi dönemime gireceğim diyemem.

Zeynep Rona: Belki de bu kırmızı senin bir yanın. Bu kırmızı çok güzel bir kırmızı - gerçi rengin güzeli çirkinini olmaz ama- çok canlı ve güzel kullanılmış, kırmızının geçişleri de çok güzel bağlanmış. Dolayısıyla senin belki hayatla olan ilişkin. Kırmızı bir yerde canlılığın simgesi, canlanmanın simgesi ve tüm resimlerde o kırmızının çok güzel bir eriyişi var, özellikle sarıyla birleştiğinde müthiş bir canlılık kazanıyor. Belki biraz senin o tarafın, sen fark etmeden ortaya çıkıyor.

PH: Üst katta *Neptün ile Karşılaşma* adında bir resmim var. Oradaki Neptün bildiğimiz gezegen olan Neptün. Bundan bir kaç ay önce internette gezegenlere bakarken, bir anda Neptün ile karşılaştım. Neptün'ün maviliği, hem kendini gösteren, ama aynı zamanda da gizleyen özelliği beni çok etkiledi. Mesela Mars, Neptün gibi değildir. Bunun yanı sıra, Neptün bize oldukça da uzak bir gezegendir. Aynı zamanda Neptün'ün ilham kaynağı olma özelliği de olduğu söylenir. Oradaki mavinin tonları beni çok etkiledi. Geriye dönüp baktığımda onu ilk gördüğümdeki hayret duygusu ve heyecanın belki o resimde var olduğunu söyleyebilirim. Ancak o zaman bunu düşünerek yapmadım. Onunla ilk karşılaştığımda duyduğum hayret duygusu o resmi yapmama sebep oldu. Bu hayret duygusu bir "saf"lık içermekte. Yani ilk defa karşılaştığımız ve çok etkilendiğiniz bir şeye duyulan hayret duygusu. Bazen yolda yürürken, bazı dolunaylarda bu bana olur. Şehrin içinde bir yerlerde yürürken, mesela, Taksim'de, o sırada ay doğmakta olur, güneşe batmaktadır ve ay ilk doğarken oldukça büyük olur ve eğer güneş kızıl batıyorsa o kızılık aya vurur. Onunla her ilk karşılaştığımda, her seferinde bir ilk yaşıyor ve hayrete düşüyorum. Sanki bu bebekliğimden beri sürekli gördüğüm ay değil de, bir anda ortaya çıkmış bir gezegen gibi. Hani uzay filmlerinde olur, bir gezegene gidersiniz orada iki güneşle karşılaşırsınız. İşte ben orada yaşayacağınız hayretle aynı hayreti yaşıyorum. Bu hayret duygusunun bu kadar taze kalması beni ayrıca hayrete düşürüyor. Biliyorum ki ilk defa karşılaşmıyorum, ama neden bu kadar

şarıyorum? Sanki ilk defa görmüşçesine.... Mesela Neptün'le de o heyecanı ilk karşılaştığımda hissettim. Geriye dönüp baktığımda bunları söyleyebilirim.

Taner Akçira: Niçin Neptün'e baktınız, başka bir gezegen değil?

PH: İlk Neptün'e bakmadım. Önce Dünya'ya baktım. Dünya çok etkileyici ve en güzel gezegen bence. Dünyanın maviliği, canlılığı, yaşam dolu olması ve sonuç itibarıyla evimiz olması nedeniyle en güzel yer burası.

Zeynep Rona: Bir de ben senin resminde sarmalın bir zemin olarak kullanıldığını görüyorum. O sarmalın üstünde çok şey varmış gibi geliyor bana, bazı imgeler okunabiliyor, dikkatli baktığın takdirde bir şeyler çıkıyor. Sonuçta bütünden parçaya gidip tekrar bütüne döndüğüm zaman o sarmal bir zemin, bir çerçeve gibi geliyor bana.

PH: Başlarken sarmalı çizip üzerini boyamıyorum. Öyle gelişmiyor. Eskizlerime de bakacak olursanız sarmalsızlar da var.

Zeynep Rona: Farklı renkler de var. Peki o zaman resmi yapmaya başladığın zaman hepsi birden mi geliyor?

PH: Evet, eşzamanlı çıkıyor. Bazan başta çıkmış oluyor, bazan sonda. Kimi zaman tümünden değişiyor. Mesela bir resimle çok fazla boğuştum. Ben hiç bu kadar bir resimle boğuştuğumu hatırlamıyorum. Gidip gelip o resmin üzerinde çalıştım, sürekli resim değişiyordu. Aslında genellikle resimlerim belli bir doğrusal çizgide gelişmiyor. Bazen aynı resmin aşamaları arasında büyük farklılıklar oluyor. O resimle o kadar çok boğuştum ki... sonra o resmi ters çevirdim ve ondan sonra devam ettim. Sonra bir anda akışkanlık olmaya başladı.

Zeynep Rona: Nereden başlarsan başla hep sarmalı tamamlıyorsun.

PH: Evet tamamlıyor ve dışarı taşırmıyorum.

Zeynep Rona: Tabii sanatçıyı aslında çalışırken görmek bana çok ilginç bir süreç olarak geliyor; nereden başlanır, nasıl geliştirilir, nerede sonuçlandırılır? Veya kaç defa değişir o olay?

PH: Tabii her ressamın da çalışma tarzı farklı olur. Bazısı eskizlerle çalışır. Eskizi yapar sonra onu tuvale aktarır ve zamanla onu olgunlaştırır, en iyi yere getirir. Bazısı ise eskizsiz başlar ve kimi zaman onu başlangıçtan bağımsız bir şeye dönüştürür. Picasso ile ilgili TV'de bir belgesel yayınlanmıştı. Resim yapışını aşama aşama gösteriyordu. Bazı safhalarda resim

bitmiş gibi görünse de, o bitirmede, devam etti, sonuçta resim öyle bir yere geldi ki başlangıçtan tamamıyla farklı bir resim oldu.

Bir dinleyici: Oğuz Haşlakoğlu'nun yazdıklarına bütünüyle katılıyor musunuz ?

PH: Onu ilk okuduğumda atölyeden dönmüştüm. Yazdıktan hemen sonra okudum, “bir bak belki de sevmezsin” dedi. Dedi, çünkü genellikle yazılan yazı türü dışında bir yazı yazmıştı. Açıkçası yazıyı ilk okuduğumda övgüler bulmamak özellikle hoşuma gitti, zira bu tür bir şey de beklemiyordum ve yazmayacağını da biliyordum. O yazıyı okurken şöyle bir şey oldu, kendi kendime yabancılaşıp sanki başka bir ressamın hayatını izler, gözler veya onun hayatından bir şeyler okur gibi oldum. Bu gerçekten de beni çok duygulandırdı, bence o yazı çok doğru ve iyi bir yazıydı. Oturup önceden konuşmadık ve o yazıyı yazmasını Oğuz'dan istememin sebebi nesnel bakışın onda var olması, yani benden bağımsız olarak, benim yaptıklarımı eleştirebilecek, değerlendirebilecek bir bakışa sahip olmasıdır.

Bir dinleyici: Renk bilgisini biraz daha açabilir misiniz?

PH: Bazı temel bilgiler vardır. En geniş anlamda koyu arkaya, açık ise öne gelir. Bunu biçimle de desteklerseniz etkiyi artırabilirsiniz. Zıt iki rengi yan yana kullanırsanız gözde titreşim yaratırsınız, ya da gri bir alanın üzerinde renk kullanırsanız yine titreşim olur ve gri rengi ortaya çıkarıcı bir öge olur. Bu tür her insanda aşağı yukarı değişmeyen bir algı vardır, bunun da bir bilgisi vardır. Rengin ton değerleri vardır, ton değeri açık olan renkler vardır, koyu olanlar vardır. Siz karşıt renkleri yan yana kullandığınızda nasıl algılanır, bu tür şeyler.

Zeynep Rona: Ama renkçi bir ressam olduğun açık.

PH: Bu bende hep vardı.

Zeynep Rona: Renkle bütünleştirdiğin bir de form var.

Taner Akçira: Tamamen soyut değil, değil mi?

PH: Tamamen soyut.

Zeynep Rona: Hareket noktası soyut, ama şimdi bir sürü formu çağrıştırıyor bize. Bunu tanıdığımız için, her şeyi tanıma ihtiyacı hissediyoruz. Oysa öyle bir şey yok ve zaten Pınar bizim tanımamızı istemiyor bence. Bir etki almamızı ve o etkiyi yaşamamızı istiyor. Atmosfer resmi dediği de o. Ben öyle bir şey anladım.

PH: Evet, ben bir odaya bir sisi bıraktım, siz de o sisin içinde gezineceksiniz.

